

โครงการเปิดบ้านศิลปินแห่งชาติ

๑. กิจกรรมหลัก (ระบุกิจกรรมหลัก)

- ๑) การจัดกิจกรรมเปิดบ้านศิลปินแห่งชาติ ตามโครงการเปิดบ้านศิลปินแห่งชาติ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
- ๒) จัดพิมพ์สูจิบัตรประวัติและผลงานศิลปินแห่งชาติ เพื่อเผยแพร่ให้กับนักเรียน นักศึกษา หน่วยงานทาง วัฒนธรรม สถาบันการศึกษา และประชาชนทั่วไป
- ๓) จัดทำนิทรรศการประวัติและผลงานศิลปินแห่งชาติ เพื่อเผยแพร่ให้กับนักเรียน นักศึกษา หน่วยงานทาง วัฒนธรรม สถาบันการศึกษา และประชาชนทั่วไปที่มาร่วมงาน และที่มาศึกษาเรียนรู้ ห้องที่ศิลปินแห่งชาติ ได้ศึกษาเรียนรู้ประวัติและภูมิปัญญาของศิลปินแห่งชาติ
- ๔) การส่งเสริมและเผยแพร่การจัดกิจกรรมเปิดบ้านศิลปินแห่งชาติ ผ่านทางเว็บไซต์ <http://www.culture.go.th/subculture3/> เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา และผู้ที่สนใจ สามารถเข้าถึงข้อมูลและ ความรู้ทางวัฒนธรรมมากขึ้น

๒. หลักการและเหตุผล

วัฒนธรรมเป็นทุนทางสังคมอย่างหนึ่งที่เป็นตัวยึดโยงคนในสังคมให้ตระหนักถึงรากเหง้าของตนเอง ทำให้คนไทยเกิดความหวงแหน ภูมิใจที่จะรักษา อนุรักษ์ พัฒนาและต่อยอดเพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศ และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ ได้กำหนดยุทธศาสตร์ การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน เพื่อพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกกลุ่มวัยให้มีความพร้อม ทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกวัฒนธรรมที่ดีงามและรู้คุณค่าความเป็นไทย มีโอกาสและสามารถ เรียนรู้ตลอดชีวิต มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงและเป็นพลังทางสังคมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ จากหลักการดังกล่าวข้างต้น กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ในฐานะหน่วยงานซึ่งมีภารกิจเกี่ยวกับการนำทุนวัฒนธรรม ของประเทศมาสร้างคุณค่าทางสังคม จึงได้ดำเนินการเปิดบ้านศิลปินแห่งชาติขึ้น ด้วยเล็งเห็นว่า บ้านศิลปินแห่งชาติ คือ แหล่งสั่งสมองค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติไทยที่สืบทอดผลงานของศิลปินแห่งชาติอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งจากสิ่งที่พบเห็นและการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับศิลปินแห่งชาติ บ้านศิลปินแห่งชาติจึงมีประโยชน์ต่อ ชุมชนและสังคม ในหลายสถานะด้วยกัน ได้แก่ เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมเป็นพื้นที่จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมซึ่งสาธารณชนจะได้รับรู้ถึงภูมิปัญญาที่แสดงถึงอัจฉริยภาพด้านศิลปวัฒนธรรม ของศิลปินแห่งชาติ และเป็นแรงผลักดันให้คนในชุมชนท้องถิ่นและสังคมไทยเห็นความสำคัญในศิลปวัฒนธรรมของตน ทั้งที่เป็นบุคคล วัตถุสิ่งของตลอดถึงสถานที่ที่สามารถก่อให้เกิดคุณค่าทางสังคมและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะเป็น ผลให้คนไทยเกิดการหวงแหน ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต่อไป

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ – ๒๕๕๕ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ได้ดำเนินการเปิดบ้านศิลปินแห่งชาติไปแล้ว ๑๓ แห่ง ซึ่งพบว่าบ้านศิลปินแห่งชาติ แต่ละแห่งล้วนเป็นแหล่งสั่งสมองค์ความรู้ มีกิจกรรมแลกเปลี่ยน เรียนรู้และ พัฒนาสืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

ปี ๒๕๔๘

๑. บ้านนายฉิ้น อรมุต ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (หนังตะลุง) จังหวัดสงขลา
๒. บ้านนายอินสนธ์ วงศ์สาม ศิลปินแห่งชาติ สาขาทันตศิลป์ (ประติมากรรม) จังหวัดลำพูน

ปี ๒๕๔๙

๓. บ้านนางแสงดา บันสิทธิ์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาทันตศิลป์ (การทอผ้า) จังหวัดเชียงใหม่
๔. บ้าน ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ กรุงเทพมหานคร
๕. บ้านนายมนตรี ตราโมท ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) จังหวัดนนทบุรี
๖. บ้านนายเปลื้อง ฉายรัชมี ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีพื้นบ้านอีสานโปงลาง) จังหวัดกาฬสินธุ์

ปี ๒๕๕๐

๗. บ้านนายทวี รัชนิกร ศิลปินแห่งชาติ สาขาทันตศิลป์ (จิตรกรรม) จังหวัดนครราชสีมา
๘. บ้านนายประเทือง เอมเจริญ ศิลปินแห่งชาติ สาขาทันตศิลป์ (จิตรกรรม) จังหวัดกาญจนบุรี

ปี ๒๕๕๑

๙. บ้านนายจุลทัศน์ กิติบุตร ศิลปินแห่งชาติ สาขาสถาปัตยกรรม (แบบร่วมสมัย) จังหวัดเชียงใหม่

ปี ๒๕๕๓

๑๐. บ้านนางสุดจิตต์ อนันตกุล ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (คีตศิลป์) กรุงเทพมหานคร

ปี ๒๕๕๔

๑๑. บ้านนายถวัลย์ ดัชนี ศิลปินแห่งชาติ สาขาทันตศิลป์ (จิตรกรรม) จังหวัดเชียงราย
๑๒. บ้านนายสุชาติ ทรัพย์สิน ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (การแสดงพื้นบ้าน) จังหวัดนครศรีธรรมราช

ปี ๒๕๕๕

๑๓. บ้านนายบุญเลิศ นางพินิจ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ลิเก) กรุงเทพมหานคร

ดังนั้น ในปีพุทธศักราช ๒๕๕๖ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม พิจารณาเห็นควรเปิดบ้านศิลปินแห่งชาติ

๓ แห่ง คือ

๑. นายชำเรือง วิเชียรเขตต์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาทันตศิลป์ (ประติมากรรม) พุทธศักราช ๒๕๓๙ ศิลปินอาวุโสคนสำคัญด้านประติมากรรม ซึ่งมีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับในวงการศิลปะและศิลปศึกษาโดยทั่วไป ได้สร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมจำนวนมาก เป็นผู้บุกเบิกและยืนหยัดการสร้างสรรค์ประติมากรรมเป็นเวลาห้าสิบกว่าปี ได้คลี่คลายผลงานจากประติมากรรมแบบจริงไปสู่แบบนามธรรม เป็นประติมากรรมนามธรรมคนแรกของไทย ผลงานประติมากรรมของนายชำเรือง วิเชียรเขตต์ อยู่ในแนวสร้างสรรค์และสุนทรีย์ ซึ่งมีคุณประโยชน์ต่อมนุษย์และสังคมเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้ง ยังได้เปิดบ้านเป็นหอศิลป์ส่วนตัวเพื่อแสดงผลงานของตนและครอบครัวให้แก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ที่สนใจ ได้ศึกษา ซึ่งนับเป็นบ้านหลังที่ ๑๔ ของโครงการเปิดบ้านศิลปินแห่งชาติที่กรมส่งเสริมวัฒนธรรมได้จัดขึ้น

๒. นายนครินทร์ ขาทอง ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (การแสดงพื้นบ้าน – หนังตะลุง) พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นผู้มีความสามารถในการแสดงหนังตะลุงแบบโบราณที่มีการสอดแทรกข้อคิดต่าง ๆ ไว้ในเนื้อหาที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง และมีการดัดแปลงพัฒนาแก้ไขให้เข้ากับยุคสมัยและเหตุการณ์เฉพาะหน้า โดยใช้กลวิธีในการนำเสนอเพื่อให้เกิดความบันเทิง สาระแง่คิด คติ ปรัชญา และบทตลก ความสามารถพิเศษของนายนครินทร์ ขาทอง อยู่ที่การให้เสียงรูปหนังตะลุงทั้งเสียงภาษากลางและภาษาถิ่นไม่ต่ำกว่า ๒๐ เสียง และสามารถเชิดรูปหนังตะลุงได้ทุกสีลา ตลอดถึงการใส่จิตกริยาต่าง ๆ ได้เป็นธรรมชาติสมจริงให้อารมณ์จนเป็นที่ยอมรับของนายหนังตะลุงทั่วภาคใต้ นอกจากนี้ ยังฟื้นฟูการแสดงหนังตะลุงคนเขียนบทและสร้างรูปหนังตะลุงสำหรับให้เด็กแสดงใช้สื่อพื้นบ้านแสดงหนังตะลุงประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานของรัฐในเรื่องต่าง ๆ เช่น การต่อต้านยาเสพติด การวางแผนครอบครัว เผยแพร่ศิลปะการแสดงหนังตะลุงในประเทศฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา และมาเลเซีย ตลอดชีวิตการเป็นศิลปิน นายนครินทร์ ขาทอง ได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ มุ่งมั่นสร้างสรรค์และพัฒนาผลงานการแสดงหนังตะลุงของตนจนเป็นเลิศและเป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชนทั่วทุกจังหวัดภาคใต้ และได้จัดทำพิพิธภัณฑสถาน “แหล่งเรียนรู้ครุฑนครินทร์” สำหรับทำกิจกรรมงานช่างสิบหมู่ การแกะหนัง แหงหยวก การแสดงหนังตะลุง เพื่อถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนประชาชนทั่วไปที่สนใจ อันเป็นประโยชน์แก่สังคมตลอดมา ซึ่งนับเป็นบ้านหลังที่ ๑๕ ของโครงการเปิดบ้านศิลปินแห่งชาติ ที่กรมส่งเสริมวัฒนธรรมได้จัดขึ้น

๓. นางประนอม ทาแปง ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ประณีตศิลป์ – ศิลปะผ้าทอ) พุทธศักราช ๒๕๕๓ เป็นผู้มีความสามารถในการทอผ้าเป็นเลิศ ที่โดดเด่นเป็นพิเศษ คือ การทอผ้าตีนจกที่สวยงาม มีชีวิตชีวา ตลอดระยะเวลา ๓๐ ปี ได้อุทิศตนและเวลาให้กับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะลายผ้าดั้งเดิม ทำให้ผลงานมีความประณีตเชิงศิลป์อย่างลึกซึ้ง และสามารถคิดค้นพัฒนาลวดลายใหม่ได้อย่างประณีตงดงามเป็นที่ประจักษ์และได้รับการยอมรับจากสาธารณชนทั่วไป นางประนอม ทาแปง ได้เผยแพร่ผลงานผ้าทอตีนจกอันงดงาม ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และเล็งเห็นถึงคุณค่าของศิลปหัตถกรรมพื้นถิ่นที่ใกล้จะถูกลบเลือนด้วยกระแสของการพัฒนาชาติสู่ยุคสมัยใหม่ และได้ดัดแปลงบ้านเป็นพิพิธภัณฑสถานส่วนตัว “บ้านประนอม” ให้เป็นแหล่งเรียนรู้การศึกษาศิลปะภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยได้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาด้านการทอผ้าเชิงอนุรักษ์ลวดลายไทยโบราณและพัฒนาลวดลายผ้าให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมในแต่ยุคให้แก่ผู้สนใจ จึงนับได้ว่าเป็นต้นแบบของช่างฝีมือพื้นบ้านที่ยังคงทำหน้าที่เป็นผู้อนุรักษ์และสืบทอดมรดกภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าของไทยสืบต่อไป ซึ่งนับเป็นบ้านหลังที่ ๑๖ ของโครงการเปิดบ้านศิลปินแห่งชาติที่กรมส่งเสริมวัฒนธรรมได้จัดขึ้น

๓. วัตถุประสงค์

- ๓.๑ เพื่อเผยแพร่ผลงานและภูมิปัญญาของศิลปินแห่งชาติให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสังคมเพื่อรับรู้ถึงคุณค่า
- ๓.๒ เพื่อพัฒนาบ้านศิลปินแห่งชาติให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสังคมของชุมชนและสังคม
- ๓.๓ จัดทำป้ายและนิทรรศการเปิดบ้านศิลปินแห่งชาติ มอบให้แก่ศิลปินแห่งชาติเพื่อ เผยแพร่ผลงานและบ้านของศิลปินแห่งชาติให้เป็นที่รู้จักต่อสาธารณชนอย่างกว้างขวางมากขึ้น

๔. ขั้นตอนและแนวทางการดำเนินงาน

- ๔.๑. สรรหาบ้านศิลปินแห่งชาติที่มีความพร้อมในการเปิดบ้านเพื่อเผยแพร่ผลงานอย่างต่อเนื่อง
- ๔.๒. ประสานงานศิลปินแห่งชาติเครือข่าย ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินโครงการฯ
- ๔.๓. ดำเนินการจัดกิจกรรมเปิดบ้านศิลปินแห่งชาติ
- ๔.๔. ประเมินผลการจัดกิจกรรมและสำรวจทัศนคติของผู้เข้าร่วมงาน
- ๔.๕. จัดทำเว็บไซต์บ้านศิลปินแห่งชาติเพื่อเผยแพร่ข้อมูลแก่ผู้สนใจ

๕. รายละเอียดกิจกรรม

ชื่อกิจกรรม	โครงการเปิดบ้านศิลปินแห่งชาติ
กลุ่มเป้าหมาย	บ้านศิลปินแห่งชาติ นายชำเรือง วิเชียรเขตต์ นายนครินทร์ ชาทอง และนางประนอม ทาแปง
พื้นที่	จังหวัดนนทบุรี จังหวัดสงขลา และจังหวัดแพร่
เป้าหมาย	ผลงานเชิงปริมาณ ๑. ผลงานและภูมิปัญญาของศิลปินแห่งชาติ ๓ ท่าน ได้รับการเผยแพร่สู่สาธารณชนอย่างกว้างขวาง ๒. บ้านศิลปินแห่งชาติได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม เพิ่มขึ้น ๓ แห่ง ผลงานเชิงคุณภาพ ๑. ได้เผยแพร่เกียรติคุณและชื่อเสียงของศิลปินแห่งชาติ ๒. บ้านศิลปินแห่งชาติได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ต้นแบบของผลงานทางศิลปวัฒนธรรม อันเป็นภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรมชุมชนและสังคม ๓. การจัดกิจกรรมศิลปวัฒนธรรมไทยในชุมชน มีส่วนผลักดันให้คนในท้องถิ่นและสังคมไทยเห็นความสำคัญในศิลปวัฒนธรรมของตน ทั้งที่เป็นบุคคล วัตถุสิ่งของ ตลอดจนสถานที่ที่สามารถก่อให้เกิดคุณค่าทางจิตใจและสังคม รวมถึงมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ๔. มีการขยายเครือข่ายแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาของศิลปินแห่งชาติให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และชุมชนต่าง ๆ ในการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติให้คงอยู่

วิธีดำเนินงาน	ดำเนินการเองโดย ๑. สรรหาบ้านศิลปินแห่งชาติที่มีความพร้อมในการเปิดบ้านเพื่อเผยแพร่ผลงานอย่างต่อเนื่อง ๒. จัดทำแผน/โครงการเพื่อของบประมาณ ๓. ดำเนินการจัดงานเปิดบ้านศิลปินแห่งชาติ ๔. ติดตามประเมินผลการจัดงานเปิดบ้าน ๕. สรุปผลการดำเนินงานเสนอผู้บริหาร ๖. เผยแพร่การจัดกิจกรรมเปิดบ้านศิลปินแห่งชาติ ผ่านทางเว็บไซต์ http://www.culture.go.th/subculture3/
กำหนดการ	วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๕๖ บ้านนายชำเรือง วิเชียรเขตต์ จังหวัดนนทบุรี วันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๖ บ้านนายนครินทร์ ขาทอง จังหวัดสงขลา วันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๖ บ้านนางประนอม ทาแปง จังหวัดแพร่
แผน ประชาสัมพันธ์	ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออินเทอร์เน็ต
ผลสัมฤทธิ์ : ผลผลิต	๑. ผลงานและภูมิปัญญาของศิลปินแห่งชาติ ๓ ท่าน ได้รับการเผยแพร่สู่สาธารณชน ๒. บ้านศิลปินแห่งชาติได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น ๓ แห่ง
: ผลลัพธ์	๑. สังคมเห็นคุณค่าและให้การยกย่องในผลงานและภูมิปัญญาของศิลปินแห่งชาติ คนไทยเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ๒. ได้ขยายเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรม อย่างต่อเนื่อง ๓. บ้านศิลปินแห่งชาติ อันเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมเป็นที่รู้จักต่อสาธารณชนอย่างกว้างขวางมากขึ้น ทำให้เกิดคุณค่าทางสังคมและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจซึ่งจะเป็นผลให้คนไทยเกิดการหวงแหนปกป้องและสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต่อไป
ผู้รับผิดชอบ	กลุ่มบริหารกองทุนและระดมทุน กองกองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรม

๖. ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ

ที่	ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ	ค่าเป้าหมาย	เครื่องมือ/เอกสารหลักฐานอ้างอิง
๑.	จำนวนผู้เข้าร่วมงานเปิดบ้านศิลปินแห่งชาติ	ผู้เข้าร่วมงาน เปิดบ้านศิลปิน แห่งชาติ ไม่น้อยกว่า ๒๐๐ คน	ใบลงทะเบียน
๒.	ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมงานเปิดบ้าน ศิลปินแห่งชาติ	ผู้เข้าร่วมงาน เปิดบ้านศิลปิน แห่งชาติ มีความพึงพอใจ ร้อยละ ๘๐	แบบสอบถาม
๓.	เผยแพร่บ้านศิลปินแห่งชาติ ที่ดำเนินการเปิดบ้านใน ปี ๒๕๕๖ ผ่านทางเว็บไซต์	ได้เผยแพร่ข้อมูลบ้านศิลปิน แห่งชาติ ที่ดำเนินการเปิด บ้านในปี ๒๕๕๖ ผ่านทาง เว็บไซต์	เว็บไซต์บ้านศิลปินแห่งชาติ ที่ดำเนินการเปิดบ้านใน ปี ๒๕๕๖

๗. ผลประโยชน์ที่ได้รับ

๗.๑ ได้ส่งเสริม ถ่ายทอดและเผยแพร่องค์ความรู้ ภูมิปัญญา ของศิลปินแห่งชาติให้กับเด็กและเยาวชนไทย
ผ่านทางสื่อต่าง ๆ

๗.๒ เพิ่มพื้นที่ในการจัดกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมของสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

๗.๓ เป็นการอนุรักษ์ สืบสาน ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและภูมิปัญญาของไทยให้สืบทอดคงอยู่แก่คนไทยรุ่น
ใหม่ต่อไป